

ANALIZA ZAKONA O JAVNI RABI SLOVENŠČINE IN NJEGOVEGA URESNIČEVANJA*

Ahac Meden, Gita Zadnikar

Inštitut za civilizacijo in kulturo, Ljubljana

UDK 340.130.55:811.163.6'26'272

Zakon o javni rabi slovenščine (Ur.l. RS, št. 86/2004) je zakon, ki določa temeljna pravila o javni rabi slovenščine kot uradnega jezika v Republiki Sloveniji. Temeljni namen njegove analize je bil preveriti ustreznost zakonskih ciljev, oceniti primernost zakonskih rešitev, analizirati izvajanje zakonskih določb, prepoznati in analizirati razloge, ki so v preteklosti bistveno ovirali implementacijo posameznih določb ter pripraviti priporočila za spremembe in dopolnitve zakona.

slovenski jezik, zakonodaja, javna raba, inšpekcije

The Public Use of the Slovene Language Act (*Official Gazette* No. 86/2004) sets out the basic rules on how Slovene as an official language is used publicly in the Republic of Slovenia. The main purpose of this analysis was to examine the adequacy of legislative objectives, to evaluate the appropriateness of legislative solutions, to analyse the implementation of legislative provisions, to identify and analyse factors that have significantly hindered the implementation of individual provisions in the past, and finally to make recommendations for changes and amendments to the present law.

Slovene language, legislation, public use, inspection

Uvod

Temeljni namen *Analize Zakona o javni rabi slovenščine in njegovega uresničevanja* je bil preveriti ustreznost ciljev *Zakona o javni rabi slovenščine* (Ur.l. RS, št. 86/2004), oceniti primernost zakonskih rešitev, analizirati izvajanje zakonskih določb, prepoznati in analizirati razloge, ki so v preteklosti bistveno ovirali implementacijo posameznih določb ter pripraviti priporočila za spremembe in dopolnitve zakona. *Zakon o javni rabi slovenščine* (v nadaljevanju ZJRS), ki je bil sprejet leta 2004, je zakon, ki določa temeljna pravila o javni rabi slovenščine kot uradnega jezika v Republiki Sloveniji, zaradi ugotovljenih težav pri njegovem izvajanju pa

se je Ministrstvo za kulturo, njegov Sektor za slovenski jezik, odločilo za oblikovanje predloga novele ZJRS, ki bi odpravil obstoječe pomanjkljivosti. Njihov cilj je bil s predlagano analizo pridobiti podlago za strokovno pripravo predloga in obrazložitve Zakona o spremembah in dopolnitvah ZJRS, saj je njegovo oblikovanje mogoče le na podlagi strokovne analize zakona tako na pravni in sociolingvistični ravni kot na praktični ravni njegovega izvajanja.

Analiza Zakona o javni rabi slovenščine in njegovega uresničevanja je potekala v več sklopih. V prvi fazi je raziskovalna skupina proučila ZJRS s poudarkom na analizi ustreznosti

* Prispevek je analiza izvajanja Zakona o javni rabi slovenščine. Raziskavo je naročilo Ministrstvo za kulturo, Sektor za slovenski jezik. V času oddaje prispevka analiza še ni bila v celoti zaključena, zato prispevek ni bil podvržen enakim recenzentskim postopkom kot ostali prispevki v zborniku.

zakonskih ciljev in primernosti obstoječih zakonskih rešitev. Po izvedeni prvi fazi se je lotila analize izvajanja zakonskih določb tako, da je podatke o kršitvah najprej pridobila pri inšpekcijskih službah, ki so bile pristojne za nadzor področij, na katera se posamezne zakonske določbe nanašajo. Analiza baze pridobljenih podatkov in intervjujev s pristojnimi uradniki je nakazala, katera področja izvajanja zakona so se v preteklosti izkazala za bolj problematična in bi jih bilo treba podrobneje proučiti ter kakšni so razlogi, ki onemogočajo implementacijo zakonskih določb. Prav inšpekcijski nadzor različnih področij je ponudil začetne kvantitativne in kvalitativne podatke, ki so predstavljali izhodišče za analizo izvajanja določb ZJRS in razlogov, ki so potencialno ovirali njihovo implementacijo. Podatki, ki so jih z nadzorom zbrali državni organi, so nakazali, kateri vidiki obravnavanega zakona bi utegnili biti najbolj problematični v svojem udejanjanju in jih je bilo treba nadalje proučiti. Podatki, ki jih je raziskovalna skupina pridobila pri izbranih uporabnikih (podjetja, organizatorji prireditev, oglaševalci, trgovci idr.) pa so pokazali, v katerih primerih najbolj pogosto prihaja do kršitev in kakšni so razlogi za to, da je določene zakonske določbe težje izvajati.

Inšpekcijski nadzor in njegovo izvajanje

Osnovna težava ZJRS z vidika opravljanja inšpekcijskega nadzora je že v določilu, ki določa pristojnosti posameznih inšpektoratov za izvajanje nadzora. Pristojnost za inšpekcijski nadzor nad nekaterimi določbami ZJRS je urejena v raznih področnih zakonih in na tej podlagi so bile med inšpekcijami (Inšpektorat RS za kulturo in medije, Tržni inšpektorat RS, Inšpektorat RS za delo itn.) razdeljene pristojnosti za inšpekcijski nadzor nad izvajanjem posameznih zakonskih določb. Tudi 29. člen ZJRS določa, da inšpekcijski nadzor nad posameznimi določbami opravljajo pristojne inšpekcije za področja, na katera se te določbe nanašajo, konkretno pa jih ne določi. Razdelitev

pristojnosti med posamezne inšpekcijske organe je bila namreč doslej urejena le z dogovorom, ki je bil sprejet na 11. seji Inšpekcijskega sveta decembra leta 2004. Ker pa je slednji predstavljal le dogovor, ki ni imel ustrezne pravne forme in ni predstavljal zadostne podlage za inšpekcijsko ukrepanje, je bilo mogoče v primeru morebitne pritožbe zoper izrečeni ukrep slednjega izpodbijati že iz povsem formalnih razlogov.

Dogovor Inšpekcijskega sveta iz leta 2004 je določil, da je nadzor nad izvajanjem zakona predvsem v pristojnosti štirih inšpektoratov: Inšpektorata RS za kulturo in medije, Inšpektorata RS za delo, Tržnega inšpektorata RS in Inšpektorata RS za notranje zadeve, vendar so nadzor nad posameznimi določbami izvajale tudi druge inšpekcijske službe: nad 10. členom (*poimenovanje javnih funkcij in naslovov*) glede strokovnih nazivov Inšpektorat za šolstvo in šport, ki nadzira tudi izvajanje 12. člena tega zakona (*raba slovenščine v vzgoji in izobraževanju*); nad drugim in tretjim odstavkom 15. člena (*besedila ob prodajnih izdelkih*): poleg Tržnega inšpektorata RS tudi Inšpektorat RS za kmetijstvo, gozd. in hrano (*glede živil*), Zdravstveni inšpektorat RS (*glede živil*), Agencija RS za zdravila in medicinske pripomočke (*glede humanih zdravil*) ter Veterinarska uprava RS (*glede veterinarskih zdravil in FF sredstev*).

Povpraševanje o zabeleženih kršitvah ZJRS smo v okviru raziskave naslovili na vse inšpekcijske službe, ki so bile po dogovoru o razdelitvi pristojnosti inšpekcijskega nadzora nad ZJRS pristojne za izvajanje nadzora. Odzvali so se na Inšpektoratu RS za kulturo in medije, Inšpektoratu RS za delo in na Tržnem inšpektoratu RS. Na Zdravstvenem inšpektoratu RS, Veterinarski upravi RS, Inšpektoratu RS za notranje zadeve in Agenciji RS za zdravila in medicinske pripomočke kršitev v obdobju od uveljavitve zakona (2004–2009) niso obravnavali, odgovorov Inšpektorata RS za šolstvo in šport in Inšpektorata RS za kmetijstvo, gozdarstvo in hrano pa nismo prejeli.

Inšpektorat RS za kulturo in medije je pred sprejetjem Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o javni rabi slovenščine izvajal inšpekcijski nadzor nad izvajanjem določb, ki se nanašajo na rabo slovenskega jezika v mednarodnem poslovanju, na poimenovanja oseb javnega prava, na poimenovanja poklicev, na slovenščino na spletnih straneh, na poslovanje s strankami (delno), na splošne akte pravnih oseb in oseb zasebnega prava, na javna obvestila in navodila, novinarske konference in medije, na oglaševanje (delno) in na javne prireditve. V letih 2005–2008 so na inšpektoratu zabeležili največ kršitev 1. odstavka 24. člena ZJRS, v zvezi z napovedovanjem oziroma predstavljanjem javnih prireditev. Sektor za slovenski jezik Ministrstva za kulturo, ki jim prijave praviloma posreduje, jim je letno posredoval približno dvajset prijav domnevnih kršitev. Običajno so jih poizkušali reševati s predhodnim opozorilom kršitelju s predlogom, da se nepravilnost odpravi, kar pomeni, da se oglasna sporočila nadomestijo z novimi. V primerih, ko je bila prireditev že zaključena in kršitve ni bilo več mogoče odpraviti, je inšpektor lahko le uvedel postopek o storjenem prekršku. Ugotavljajo tudi, da »zakon nima ustreznih določb, ki bi poleg represivne omogočale tudi preventivno oziroma korektivno funkcijo inšpekcijskega nadzora«. ¹ Možnost »reparacijskega ukrepa, v smislu izdaje opozoril, odločb o odpravi nepravilnosti, oziroma odločb, s katerimi bi inšpektor zavezanecu naložil določeno (drugačno) ravnanje«, ² deloma dopušča le določba 31. člena (*posebni inšpekcijski ukrepi*), ki pa je pomanjkljiva. Določba drugega odstavka 31. člena ni dovolj natančno definirana, določa sicer, da lahko odstranitev javnega napisa ali drugega javnosti

dostopnega besedila, ki ni v skladu z določbami ZJRS, po inšpektorjevem naročilu opravi ustrezna javna služba, stroški odstranitve pa bremenijo kršitelja, pri čemer pa ni nedvoumno določeno, katera je takšna *ustrezna javna služba*, zato na podlagi te določbe na Inšpektoratu RS za kulturo in medije še niso ukrepali. Ugotavljajo še, da je določba 30. člena ZJRS (*pravica predloga*) nepotrebna, ker postopek pri opravljanju nalog inšpekcijskega nadzora že ureja Zakon o inšpekcijskem nadzoru (Ur.l. RS, št. 56/02). Hkrati menijo, da je »neustrezen oziroma vsaj v praksi za izvajanje problematičen tudi način, da so posamezne kršitve določene za vsako področje javnega življenja posebej«. ³ 10., 17., 22. in 23. člen določajo, da tujejezične različice zapisov ne smejo biti izrazno bolj poudarjene kot slovenski, medtem ko v 20. (*javna obvestila in navodila*) in 24. členu (*javne prireditve*) zakona te zahteve ni. Slednje je inšpektoratu na primer »onemogočilo ukrepanje v primeru javnih napisov na Letališču Jožeta Pučnika, kjer so na vseh obvestilnih in opozorilnih tablah napisi v angleščini zapisani pred slovenskimi«. ⁴ V preteklosti so tudi ugotovili, da se je v okviru nekaterih postopkov inšpekcijskega nadzora (na primer: raba jezika na mednarodnem simpoziju *Almanah in slikarstvo druge polovice 17. stoletja na Kranjskem*, ki sta ga pripravila Narodna galerija in ZRC SAZU) izkazalo, da ZJRS »vsebuje tudi nekatere omejitve, ki ne prispevajo k doseganju ciljev, ki si jih je zakonodajalec zastavil pri sprejemanju tega zakona« in »predstavljajo nepotrebne administrativne ovire za gospodarske in druge subjekte«. ⁵ Med takšne ovire sodi tudi prepoved, da bi predavanja na slovenskih univerzah in drugih znanstvenoraziskovalnih institucijah v primerih, ko gostujoči

¹ Mag. Aleksander Vidmar, glavni inšpektor Inšpektorata RS za kulturo in medije, v elektronskem sporočilu, 16. 9. 2009.

² Prav tam.

³ Prav tam.

⁴ Prav tam.

⁵ Vir: Poročilo Inšpektorata RS za kulturo in medije za leto 2006.

predavatelji prihajajo iz tujine, ob soglasju študentov potekala v tujem jeziku.⁶

Inšpektorat RS za delo je bil pristojen za nadzor nad izvajanjem 8. člena (*znanje slovenščine v postopku za pridobitev državljanstva*), drugega odstavka 14. člena (*poslovanje s strankami*) ter drugega in tretjega odstavka 16. člena (*akti in notranje poslovanje pravnih in fizičnih oseb*) ZJRS. V 14. členu je urejena raba slovenskega jezika pri poslovanju s strankami in med drugim določena dolžnost zasebnega delodajalca, da glede na predvidljivo pogostost in zahtevnost jezikovnih stikov s strankami določi za posamezno delovno mesto potrebno zahtevnostno stopnjo znanja slovenščine, prav tako pa mora pri objavi prostih delovnih mest, na katerih se predvidevajo jezikovni stiki s strankami, kot pogoj izrecno navesti zahtevnostno stopnjo znanja slovenščine. V 16. členu ZJRS pa je določeno, da morajo biti vsi splošni akti pravnih oseb zasebnega prava in fizičnih oseb, ki opravljajo registrirano dejavnost, v slovenščini, v skladu s področno zakonodajo. Te pravne in fizične osebe tako pri razpisih za zasedbo delovnih mest ne smejo od kandidatov in kandidatke zahtevati pisnih vlog samo v tujem jeziku. V slovenščini mora potekati tudi notranje poslovanje teh oseb, ki se nanaša na urejanje pravic in dolžnosti delovnega razmerja, na dajanje navodil in obveščanje delavcev ali delavk ter na varstvo pri delu. Če gre za delovno razmerje s tujcem, ki opravlja sezonska dela, pa je dopustna souporaba tujega jezika. Ugotavljajo sicer, da so prijave in ugotovljene kršitve v zvezi z ZJRS zelo redke. V letu 2005 niso ugotovili nobene kršitve, v letu 2006 pa je bila ugotovljena ena kršitev 16. člena. V letu 2007 so ugotovili dve kršitvi 16. člena, ki sta se nanašali na akte in notranje poslovanje v slovenščini. V prvem primeru je delodajalec predložil plačilne liste v nemškem jeziku, v drugem primeru pa je inšpektor za delo pri večjem trgovskem podjetju

ugotovil, da imajo na oglasni deski v nemškem jeziku objavljena navodila v zvezi z opravljanjem seminarjev, ki so se jih morali udeležiti nekateri delavci. V letu 2008 so inšpektorji ugotovili tri kršitve določbe 14. člena ZJRS, ki se nanaša na obveznost, da ima delavec, ki pri delodajalcu posluje s strankami, določeno stopnjo znanja slovenščine. V zvezi z določbo 16. člena ZJRS pa so inšpektorji ugotovili štiri kršitve. V prvem primeru ugotovljenih kršitev notranja komunikacija zaposlenih ni potekala v slovenskem jeziku, temveč v angleškem oziroma srbohrvaškem jeziku, v drugem in tretjem so bila delavcem posredovana delovna navodila v tujem jeziku, v četrtem pa je prišlo do kršitev sklepanja pogodb s tujci, kjer je bila pogodba civilnega prava sklenjena v angleškem jeziku. V prvi polovici leta 2009 je bila zabeležena ena kršitev 16. člena ZJRS, ko je delodajalec v inšpekcijskem postopku predložil evidenco dela v francoskem in angleškem jeziku. Na Inšpektoratu RS za delo so opozorili, da so globe, ki jih predpisuje ZJRS visoke ter da Zakon o delovnih razmerjih dejansko določa nižje globe za vse naštete prekrške. Inšpektorji v primerih ugotovljenih kršitev ukrepajo z izdajo ureditvenih odločb, s katerimi delodajalcu v upravnem postopku naložijo odpravo nepravilnosti v roku, v prekrškovnih postopkih pa največkrat delodajalcu izrečejo opomin v skladu z določbami Zakona o prekrških.

Tržni inšpektorat nadzoruje izvajanje tistih določil ZJRS, ki se nanašajo na poslovanje s strankami, besedila ob prodajnih izdelkih, poimenovanje pravnih oseb zasebnega prava, imena obratov, lokalov in drugih poslovnih prostorov ter na oglaševanje. V letih 2005, 2006, 2007 in 2008 so prijeli 35 prijav ter opravili 412 inšpekcijskih pregledov. Izdali so dvanajst upravnih odločb in štiri opozorila po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru. Zaradi storjenih prekrškov so bile v treh primerih

⁶ Prav tam.

izrečene globe, v petnajstih pa je bil izrečen opomin. V prvi polovici leta 2009 so prejeli tri prijave in opravili 163 inšpekcijskih pregledov. Zaradi ugotovljenih nepravilnosti so bile izdane tri upravne odločbe ter 71 opozoril po Zakonu o inšpekcijskem nadzoru, izrečen je bil tudi en opomin ter 103 opozorila po Zakonu o prekrških. V večini primerov, ko so bile ugotovljene nepravilnosti in kršitve, so podjetja kršila določila 23. člena ZJRS o javnem oglaševanju izdelkov in storitev, ki mora biti v slovenskem jeziku. Gre za kršitve, ko je oglaševanje izključno v tujem jeziku kot tudi za oglaševanje v tujem in slovenskem jeziku, kjer je tujejezična različica izrazno bolj poudarjena kot slovenska. V ostalih primerih so se ugotovljene nepravilnosti in kršitve nanašale na predstavljanje podjetja na spletu le v tujem jeziku, poslovanje s potrošniki v tujem jeziku in uporabo tujega prevoda firme brez uporabe slovenske firme.

Glede na izkušnje in težave tržnih inšpektorjev pri izvajanju nadzora nad zakonskimi določili je Tržni inšpektorat Ministrstvo za kulturo kot predlagatelj ZJRS že v letu 2006 opozoril na nedorečenosti zakona, ki tržnim inšpektorjem ne daje ustrezne pravne podlage za ukrepanje – kot npr. tujejezično poimenovanje proizvoda, označitev obratov, razlike med velikostjo obvestila v slovenskem in tujem jeziku. Nadzor na področju javne rabe slovensčine se je opravljal predvsem na podlagi prejetih prijav. Prav zato, ker na tem področju ni veliko prijav in ugotovljenih kršitev, na Tržnem inšpektoratu menijo, da je spremljanje področja zgolj na podlagi prejetih prijav primeren način nadzora. Vendar so hkrati prepričani, da je treba področje javne rabe slovenskega jezika podrobno spremljati, saj se na slovenskem trgu pojavlja vedno več tujih podjetij in podjetij, ki oglašujejo in ponujajo tuje izdelke, vedno več slovenskih podjetij pa skuša s svojo ponudbo prodreti tudi na tuje trge. Posledično je mogoče v vsakdanjem življenju zaslediti večjo uporabo tujega jezika (predvsem

posameznih izrazov, poimenovanj, sloganov), ki seveda ni sporna, če se ob tem spoštujejo pravila o javni rabi slovenskega jezika, kar v praksi običajno pomeni, da mora podjetje v vsakršnem stiku s potrošniki vedno uporabljati tudi slovenski jezik.

Seznanjenost z ZJRS in predlogi za njegovo izboljšanje

Podatki inšpekcijskega nadzora in pogovori s pristojnimi inšpektorji so ponudili kvantitativne in kvalitativne podatke, ki so pokazali, katere zakonske določbe pomenijo neustrezne oziroma v praksi za izvajanje problematične rešitve z vidika opravljanja inšpekcijskega nadzora. Hkrati so ti podatki nakazali, kateri vidiki obravnavanega zakona bi utegnili biti bolj problematični tudi za uporabnike, ki morajo pri svojem delovanju omenjene zakonske določbe spoštovati. Prav uporabniki (podjetja, organizatorji prireditev, oglaševalci, trgovci idr.) so namreč tisti, ki lahko podajo povratno informacijo o tem, zakaj je določene zakonske določbe v praksi težje izvajati ter predstavijo mnenja o tem, kako bi jih bilo smiselno spremeniti oziroma prilagoditi. Da bi omenjene podatke pridobili, smo med izbranimi uporabniki izvedli anketo, pri tem pa smo poseben poudarek namenili tudi naslednjim področjem, ki jih zakon obsega: besedila ob prodajnih izdelkih, poimenovanje pravnih oseb zasebne prava, imena obratov, lokalov in drugih poslovnih prostorov, oglaševanje, javne prireditve in jezikovno znanje.

Spletna anketa med uporabniki

Vabilo za reševanje spletnega vprašalnika smo oktobra 2009 razposlali na 506 elektronskih naslovov. Vprašalnik si je ogledalo 131 uporabnikov, reševati ga je začelo 60, do konca pa izpolnilo 40 uporabnikov. Ker dva izmed njih nista izpolnila vseh polj, je bilo končno število izpolnjenih vprašalnikov 38. Glede na področje delovanja je bilo največ tistih, ki so anketo izpolnili, iz trgovinskega sektorja

(28 %). Po pol manj odgovorov (14 %) so posredovali mediji, oglaševalci in organizatorji dogodkov. Ostale lahko po skupinah umestimo še v industrijske dejavnosti (11 %), založništvo (5 %), zavarovalništvo (5 %), špedicijo (3 %), logistiko (3 %) in inženiring (3 %), medtem ko se je en uporabnik izrekel za podjetje, podružnico tujega podjetja. Slabi dve tretjini vprašanih (61 %) je izjavilo, da ne pozna določb ZJRS. Na vprašanje, kako jih izvajajo, so nekateri podali splošne odgovore (dosledno, dokaj dosledno, skladno z zakonom, trudimo se), preostali odgovori pa natančneje opredeljujejo, kakšne obveznosti jim omenjeni zakon zapoveduje (izdajanje letakov, podnapisi, »regionalizacija« reklamnih oglasov ipd.).

Največ vprašanih (41 %) se je z obstojem ZJRS seznanilo iz medijev, skoraj pol manj iz Uradnega lista (22 %), ob opozorilu inšpekcijskih služb (14 %), preko svojega dela (3 %), spletne strani www.gov.si (3 %), ob otvoritvi podjetja (3 %), iz pogovorov (3 %), preko elektronske pošte (3 %) in ker jih je področje zanimalo (3 %), 5 % vprašanih pa z zakonom ni seznanjenih. Pri tistih, ki so na naša vprašanja odgovorili, so pristojni inšpektorji kršitve ugotovili le v dveh primerih. Znano je, kdo ju je prijavil, vendar je prijavitelj poimensko naveden le v enem primeru – ker oddaja ni bila podnaslovljena, jih je prijavila Agencija za pošto in elektronske komunikacije (APEK). Pri odgovorih na vprašanje, kako ocenjujejo delo inšpekcijskih služb, ki so zadolžene za nadzor nad izvajanjem ZJRS, se podatki delno pokrivajo s tistimi o poznavanju določb zakona, saj 62 % ne pozna delovanja omenjenih služb. Največ jih meni, da slabo (21 %), 8 % je delovanje označilo kot dobro, ostali pa zadovoljivo (3 %), primerno (3 %) in odlično (3 %).

Nadalje 18 % vprašanih meni, da zakon otežuje oziroma omejuje delovanje njihovega podjetja. Opozarjajo na »nesmiselnost prevajanja besednih zvez«, ki imajo jasno konotacijo, zato naj bi bili po njihovem mnenju ti primeri predmet uredniške odločitve (in ne zakonskih

določil), ter menijo, da je sporno, da so bili zaradi tega že kaznovani nekateri avtorji in mediji, ki so »prispevali k dvigu najmanj publicistične zvrsti jezika, avtorji, katerih besedila so sicer na izjemni slovnični in slogovni ravni«. Opozarjajo tudi, da pogosto prevajajo »stvari, za katere v slovenščini ni ustreznih besed«, da ZJRS »omejuje umetniško svobodo piscev, oblikovalcev, preprečuje kreativnost« in da so določila »nesmiselna (močno preostra)«. Poudarek so anketiranci namenili tudi imenovanju podjetij in blagovnih znamk z izključno slovenskimi imeni, kar, kot pravijo, škoduje njihovi uveljavitvi na svetovnem trgu, saj tako »Slovenija omejuje podjetništvo na najvišji ravni in tako škodi lastnemu razvoju«, ter da je obveznost »registracije podjetja, ki želi nastopati v tujini, s slovenskim imenom nepotreben purizem«. Težave so tudi tehnične narave, saj »včasih pri izvedbi manjših dogodkov s tujimi predstavniki zaradi tehničnih ovir ni mogoče zagotoviti simultane prevoda«, upoštevanje določil pa občasno terja tudi »naporno usklajevanje s poslovnimi partnerji«. Odgovor »prisilili so nas, da smo bolj pozorni pri upoštevanju njegovih določil« pa potrjuje vpliv zakona na samo delovanje podjetja.

Anketiranci so podali tudi konkretne predloge za spremembe zakona. Na področju trženja predlagajo, da se »uzakoni, da so vse reklame, ki so namenjene slovenskemu potrošniku in se predvajajo oz. so natisnjene v slovenskih medijih, dosledno prevedene v slovenščino, razen imen blagovnih znamk«. Nadalje bi »zagotovo ukinili omejitev uporabe tujega imena za ime družbe ali blagovne znamke«, saj so »franšize po franšizni pogodbi dožne uporabljati ime trgovine, ki je lahko tudi tujka« in »da se le-to v zakonu jasno zapiše«. Predlagajo tudi »delno dovoljeno uporabo izrazov v tujem jeziku, saj prevod v slovenski jezik včasih potencialnemu kupcu, od katerega je odvisna uspešnost podjetja, pove manj kot izraz v tujem jeziku«. En predlog se nanaša na že omenjeno uredniško delo in nesmiselnost obveznega

prevajanja »npr. naslovov člankov, saj to ni funkcionalno, podcenjuje tako tvorca kot naslovnika besedila«, kajti »če se avtor (in urednik) za to odločita, že vesta, zakaj je to potrebno«. Zakon naj bi tako moral biti »napisan popolnoma jasno, brez kakršnihkoli sivih predelov, tako da je vedno in v vseh primerih nedvoumno jasno, kdaj inšpektor lahko ukrepa (in kako) – tako da ne more nikoli sam tolmačiti zakona (se pravi, da bi tudi deset različnih inšpektorjev vedno presodilo enako in v nobenih okoliščinah ne drugače)«. Spremembe bi morale biti usmerjene v »smer življenjskosti« zakona, saj je slovenščina »ogrožena, ker šolski sistem po 16 letih šolanja spušča v družbo nepismene ljudi, ne pa zaradi kakšne tujke«. Tudi drugi anketiranci menijo, da bi bilo treba »dvigniti splošno zavest o uporabi jezika« ter da sta »z vidika zakonodaje potrebna večja prožnost in smiselno branje določil«. Nekaj besed je bilo namenjenih tudi delovanju inšpekcijske službe, saj bi ta »morala delovati najprej po načelu ozaveščanja o jezikovni kulturi, opozorila, šele nato po načelu kazni«, torej delovati bi morala izobraževalno, ne pa restriktivno. Nekateri so z navedbo »ukinitev« tudi jasno pokazali, da spremembe niso zadosti in da zagovarjajo ukinitev zakona.

Sklep

Analiza pridobljenih podatkov in intervjujev s pristojnimi uradniki in uporabniki je pokazala, katera področja izvajanja zakona so se v preteklosti v praksi izkazala problematična za izvajanje ter kakšni so razlogi, ki so v preteklosti onemogočali implementacijo zakonskih določb ter kakšne ovire je izvajanje zakonskih določb povzročalo uporabnikom pri njihovem delovanju. Inšpekcijski nadzor je kot glavne omejitve pri izvajanju nadzora nad izvajanjem zakona izpostavil predvsem ohlapnost razdelitve pristojnosti inšpekcijskih služb, pa tudi to, da zakon nima ustreznih določb, ki bi poleg represivne funkcije, omogočale tudi preventivno oziroma korektivno funkcijo inšpekcijskega

nadzora. Obenem večinoma menijo, da je neustrezen tudi način, da so posamezne kršitve določene za vsako področje javnega življenja posebej. Uporabniki med bistvene težave izvajanja zakona v praksi prištevajo njegovo poseganje v uredniško delo in svobodo piscev, težavnost simultane prevajanja v slovenski jezik v primerih izbranih javnih dogodkov, zakonsko neurejeno uporabo tujega jezika v bogoslužju, zakonsko nefleksibilnost pri poimenovanju blagovnih znamk in podjetij, želijo si predvsem sprememb v smeri »življenjskosti« zakona in večje prožnosti posameznih zakonskih določil, pa tudi vpeljuje drugih – ne le represivnih – načinov za širitev splošne zavesti o pravilni rabi jezika. Na pravnem področju je glavne težave ZJRS mogoče prepoznati v neuskkljenosti njegovega 15. in 23. člena s pravom Evropske unije, predvsem s prakso Sodišča Evropskih skupnosti, ki jo kot nesistemsko rešitev sicer odpravlja Pravilnik o izvajanju 15. in 23. člena ZJRS (Ur. l. RS št. 112/07). Tudi pristojnost za izvajanje inšpekcijskega nadzora (29. člen) ni bila določena ustrezno, saj ni bila zadostna za učinkovito izvajanje inšpekcijskega nadzora, podobno ni bilo nedvoumno določeno, kateri javni službi lahko inšpekcija naroči prisilno odstranitev neustreznega napisa (31. člen) in kako se za to zagotovijo finančna sredstva. Na podlagi navedenih primerov je mogoče zapisati, da je v primeru sprememb ZJRS treba dopolniti zakonske rešitve, ki niso usklajene s pravom Evropske unije, in tiste, ki niso nedvoumno določene, zato v praksi nastajajo težave pri njihovem izvajanju ali sankcioniranju njihovega neustreznega izvajanja ter jih je v bodoče treba natančneje in ustrezneje definirati. Osredotočiti se je treba na natančnejšo opredelitev področja, ki ga zakonski predpis obsega, konkretno je treba opredeliti pristojnosti posameznih inšpekcijskih služb za posamezna področja, navesti javne službe, ki so zadolžene za odstranitev nepravilnosti na terenu, odpraviti je treba pomanjkljivosti na področju sankcioniranja, omogočiti več ukrepov

korektivne in preventivne narave, sankcioniranje in višino glob je treba uskladiti s področnimi zakoni, zakon in njegovo izvajanje pa je ne nazadnje treba tudi ustrezneje umestiti in povezati z ostalimi dejavnostmi v sklopu nacionalnega programa za jezikovno politiko.